

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัย เรื่องแนวทางการพัฒนาคุณภาพบัณฑิตมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราชให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้ใช้บัณฑิต มีวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้ คือ

1. เพื่อศึกษาความคิดเห็นและความพึงพอใจ ของผู้ใช้บัณฑิตต่อคุณภาพของบัณฑิตจากมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ในด้านทักษะพื้นฐาน ความสามารถทางวิชาชีพ ทักษะความสามารถส่วนบุคคล ทักษะการจัดระบบงานและ ความรู้และเทคนิคเฉพาะด้าน
2. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของผู้ใช้บัณฑิต บัณฑิต คณาจารย์และบุคลากรหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ของ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ต่อคุณภาพของบัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราชที่ควรพัฒนา
3. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาคุณภาพของบัณฑิตของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราชให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้ใช้บัณฑิต

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยเป็น 3 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยทำการศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาทางไกล คุณลักษณะของบัณฑิตที่สังคมต้องการ คุณลักษณะของบัณฑิตตามกรอบคุณวุฒิแห่งชาติ ทักษะสำหรับบุคคลในศตวรรษที่ 21 นโยบายที่เกี่ยวข้องและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาภาคสนาม

เป็นการดำเนินการวิจัยเพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัยข้อ 1 และ ข้อ 2

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

- ประชากร ประชากรสำหรับการศึกษาในช่วงนี้ประกอบด้วยบุคคล 4 กลุ่ม คือ

กลุ่มที่ 1 บัณฑิตระดับปริญญาตรีจากทุกสาขาวิชาของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ซึ่งสำเร็จการศึกษาในปีการศึกษา 2557 และอาศัยอยู่ในทุกภูมิภาคต่างๆ ทั่วประเทศรวมทั้งกรุงเทพมหานคร

กลุ่มที่ 2 ผู้ใช้บัณฑิต ได้แก่ผู้บังคับบัญชาของบัณฑิตในกลุ่มที่ 1

กลุ่มที่ 3 คณาจารย์จากสาขาวิชาต่างๆ ทั้ง 12 สาขาวิชาของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

กลุ่มที่ 4 บุคลากรจากหน่วยงานต่างๆ ของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราชที่ทำงานเกี่ยวข้องกับการให้บริการสนับสนุนการศึกษาแก่นักศึกษา ได้แก่ สำนักทะเบียนและวัดผล สำนักบริการการศึกษา สำนักบรรณสารสนเทศ ศูนย์สารสนเทศและศูนย์วิทย์พัฒนา 10 แห่ง ของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

- **กลุ่มตัวอย่าง** ผู้วิจัยดำเนินการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแต่ละกลุ่มดังนี้

กลุ่มที่ 1 บัณฑิตระดับปริญญาตรีจากทุกสาขาวิชาของมหาวิทยาลัย ซึ่งสำเร็จการศึกษาในปีการศึกษา 2557-2558 และอาศัยอยู่ในทุกภูมิภาคต่างๆ ทั่วประเทศ มีจำนวน 12,964 คน จำนวนกลุ่มตัวอย่าง (ตามตารางสุ่มกลุ่มตัวอย่างของ Yamane,1967) ควรจะเป็น 378 คน ผู้วิจัยจึงกำหนดกลุ่มตัวอย่างเป็น 400 คน และใช้วิธีการสุ่มอย่างง่ายให้กระจายครอบคลุมทุกสาขาวิชา

นอกจากนั้นผู้วิจัยเลือกบัณฑิตจากแต่ละสาขาวิชา แบบเจาะจง สาขาวิชาละ 3 คน รวม 33 คน เพื่อทำการสัมภาษณ์เพิ่มเติมให้ได้ข้อมูลเชิงลึก

กลุ่มที่ 2 ผู้ใช้บัณฑิต ได้แก่ผู้บังคับบัญชาของบัณฑิตในกลุ่มที่ 1 ผู้วิจัยขอผู้บังคับบัญชาหรือนายจ้างของบัณฑิต 400 คน ที่ถูกเลือกเป็นกลุ่มตัวอย่าง ในกลุ่มที่ 1 ให้เป็นกลุ่มตัวอย่างของผู้ใช้บัณฑิต นอกจากนั้น ผู้วิจัยเลือกผู้ใช้บัณฑิตแบบเจาะจงอีก 30 คน เพื่อสัมภาษณ์เพิ่มเติมให้ได้ข้อมูลเชิงลึก

กลุ่มที่ 3 คณาจารย์ที่สอนสาขาวิชาต่างๆ ของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ซึ่งมีจำนวน 300 คน ผู้วิจัยสุ่มคณาจารย์ตามสัดส่วนของจำนวนประชากรในแต่ละสาขาวิชาให้ได้กลุ่มตัวอย่างคณาจารย์ 80 คน

กลุ่มที่ 4 บุคลากรจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ บุคลากรจากหน่วยงานต่างๆ ที่ทำงานเกี่ยวกับการจัดบริการสนับสนุนการศึกษา ผู้วิจัยเลือกแบบเจาะจงบุคลากรมาหน่วยงานละ 10 คน จาก 4 หน่วยงาน สำหรับบุคลากรของศูนย์วิทย์พัฒนา 10 ศูนย์ สุ่มมาศูนย์ฯ ละ 3 คน ได้ 30 คน รวมกลุ่มตัวอย่างบุคลากรที่เกี่ยวข้องทั้งหมด 70 คน

รวมกลุ่มตัวอย่างทั้ง 4 กลุ่ม = 1,013 คน

เครื่องมือในการวิจัย

เครื่องมือในการวิจัยคือ แบบสอบถาม 4 ชุด สำหรับกลุ่มตัวอย่าง 4 กลุ่ม และแบบสัมภาษณ์สำหรับผู้ใช้นักบัณฑิต และแบบสัมภาษณ์บัณฑิตเพื่อให้ได้ข้อมูลเพิ่มเติม แบบสอบถามสำหรับผู้ใช้นักบัณฑิตประกอบด้วย 3 ตอน คือ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป ตอนที่ 2 ความคิดเห็นต่อความสำคัญของความรู้และทักษะต่อการปฏิบัติงาน และความพึงพอใจในความรู้และทักษะของ

บัณฑิต ตอนที่ 3 เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับความรู้และทักษะของบัณฑิตที่ยังควรต้องพัฒนา ส่วนแบบสอบถามสำหรับบัณฑิต คณาจารย์ และบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป ตอนที่ 2 ความรู้และทักษะของบัณฑิตที่ควรต้องพัฒนา แบบสอบถามมีลักษณะเป็น rating scale 5 ระดับ และคำถามปลายเปิด เครื่องมือมีการหาคุณภาพโดยการทดลองใช้กับกลุ่มที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจริง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ใช้หลายวิธีประกอบด้วย ส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์ไปยังบัณฑิตและผู้ใช้บัณฑิต แจกแบบสอบถามแก่บัณฑิตที่มาสมัครรับปริญญา เพื่อฝากแบบสอบถามไปให้ผู้ใช้บัณฑิตตอบและส่งกลับทางไปรษณีย์ และขอความอนุเคราะห์จากเจ้าหน้าที่ศูนย์วิทยพัฒนา 10 แห่งทั่วประเทศ ให้ช่วยรวบรวมข้อมูล ส่วนข้อมูลจากคณาจารย์และบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยส่งแบบสอบถามไปยังสาขาวิชาและหน่วยงานของกลุ่มตัวอย่าง

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยทำการตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามที่ได้รับคืน แล้วทำการวิเคราะห์โดยหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนคำถามปลายเปิดและผลจากการสัมภาษณ์ ทำการวิเคราะห์เนื้อหา

ขั้นตอนที่ 3 การสังเคราะห์และเสนอแนวทางการพัฒนาบัณฑิต

ขั้นนี้ประกอบด้วยขั้นตอนย่อยๆ 3 ขั้นตอน ดังนี้ คือ

3.1 การสังเคราะห์ข้อมูลเพื่อจัดทำเป็นร่างแนวทางการพัฒนาคุณภาพของบัณฑิต ผู้วิจัยนำข้อมูลจากการศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (ขั้นที่ 1) และข้อมูลจากการวิจัยภาคสนามจากทุกกลุ่มตัวอย่าง(ในขั้นที่ 2) มาสังเคราะห์ จัดทำเป็นร่างแนวทางการพัฒนานักศึกษา

3.2 การจัดสัมมนารับข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้วิจัยเลือกแบบเจาะจงผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับระบบการศึกษาทางไกล 10 ปีขึ้นไป โดยประกอบด้วยผู้บริหาร อาจารย์ นักวิชาการและบุคลากร ที่เกี่ยวข้อง จำนวน 10 ท่าน แล้วเชิญเข้าร่วมสัมมนาเพื่อประเมินและให้ข้อเสนอแนะต่อร่างแนวทางการพัฒนาบัณฑิต โดยจัดสัมมนา 1 วัน

3.3 ปรับปรุงแนวทางการพัฒนาบัณฑิตตามข้อเสนอแนะที่ได้รับ ผู้วิจัยนำข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิมาปรับปรุงแนวทางการพัฒนาบัณฑิต ในรายละเอียดแต่ละด้านให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น แล้วจัดทำเป็นรายงานวิจัยต่อไป

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยสรุปได้ดังต่อไปนี้

1. ความคิดเห็นและความพึงพอใจของผู้ใช้บัณฑิตต่อคุณภาพของบัณฑิต

1.1 ความคิดเห็นและความพึงพอใจของผู้ใช้บัณฑิตต่อคุณภาพของบัณฑิต มสธ.

ความคิดเห็นของผู้ใช้บัณฑิตต่อความสำคัญของความรู้และทักษะ 5 กลุ่ม ต่อการปฏิบัติงานของบัณฑิต มสธ. และความพึงพอใจต่อความรู้และทักษะเหล่านั้นในบัณฑิต มสธ.

ผลการวิจัยพบว่า ผู้ใช้บัณฑิตมีความคิดเห็นว่า ความรู้และทักษะทั้ง 5 ด้าน หรือ 5 กลุ่ม มีความสำคัญต่อการปฏิบัติงานของบัณฑิต ในระดับมาก ทุกกลุ่ม โดยกลุ่มที่ได้คะแนนมากกว่ากลุ่มอื่นๆ คือ ทักษะความสามารถส่วนบุคคล รองลงมาคือ ความสามารถทางวิชาชีพ ในด้านความพึงพอใจผู้ใช้บัณฑิตมีความพึงพอใจต่อทักษะทั้ง 5 กลุ่มของบัณฑิต ในระดับมาก ทุกกลุ่ม โดยกลุ่มที่ได้รับความพึงพอใจมากกว่ากลุ่มอื่นๆ คือ ทักษะความสามารถส่วนบุคคล รองลงมาคือ ความสามารถทางวิชาชีพ โดยความแตกต่างระหว่างความสำคัญกับความพึงพอใจ อยู่ระดับน้อย ทุกกลุ่ม

เมื่อพิจารณาแต่ละกลุ่มในรายประเด็น มีผลการวิจัยดังนี้

กลุ่มทักษะพื้นฐาน ผู้ใช้บัณฑิตมีความเห็นต่อทักษะกลุ่มนี้ในภาพรวมว่า มีความสำคัญต่องานของบัณฑิตในระดับมาก และมีความพึงพอใจในระดับมากต่อทักษะกลุ่มนี้ในบัณฑิต มสธ. ความแตกต่างระหว่างความสำคัญกับความพึงพอใจ มีค่าอยู่ในระดับน้อย โดยทักษะในกลุ่มนี้ ด้านที่ผู้ใช้บัณฑิตเห็นว่าสำคัญมาก โดยค่าเฉลี่ยมากกว่าทักษะอื่นๆ คือ ทักษะ ICT และมีความพึงพอใจต่อทักษะด้านนี้ของบัณฑิต มสธ. ในระดับมาก ค่าความแตกต่างระหว่างความสำคัญกับความพึงพอใจอยู่ระดับน้อย ทักษะที่ผู้ใช้บัณฑิตเห็นว่าสำคัญมากในลำดับรองลงมา คือ ทักษะการรู้ข้อมูลข่าวสาร (Information Literacy) และผู้ใช้บัณฑิตมีความพึงพอใจต่อทักษะนี้ของบัณฑิต มสธ. ในระดับมาก ค่าความแตกต่างระหว่างความสำคัญกับความพึงพอใจอยู่ระดับน้อย ส่วนทักษะที่ได้ความสำคัญระดับมากแต่คะแนนรองลงมา และได้ค่าความพึงพอใจระดับปานกลาง คือ การสื่อสารภาษาอังกฤษด้วยการเขียน ความเข้าใจในภาษาอังกฤษ และการสื่อสารภาษาอังกฤษด้วยการพูด

กลุ่มความสามารถทางวิชาชีพ ผู้ใช้บัณฑิตมีความเห็นเห็นว่า ทักษะกลุ่มนี้ในภาพรวมมีความสำคัญต่อการทำงานของบัณฑิตในระดับมาก และมีความพึงพอใจต่อทักษะกลุ่มนี้ในภาพรวมของบัณฑิต มสธ. ในระดับมาก มีค่าความแตกต่างระหว่างความสำคัญกับความพึงพอใจอยู่ในระดับน้อย ทักษะกลุ่มนี้ด้านที่ผู้ใช้บัณฑิตเห็นว่ามีความสำคัญมาก โดยมีค่าเฉลี่ยสูงกว่า

ด้านอื่นๆ คือ ทักษะความร่วมมือ และมีความพึงพอใจต่อทักษะนี้ในระดับมาก โดยความแตกต่างระหว่างความสำคัญกับความพึงพอใจอยู่ในระดับน้อย ด้านที่ได้ค่าเฉลี่ยความสำคัญรองลงมา คือ ทักษะการคิดวิเคราะห์และการแก้ปัญหา และมีความพึงพอใจต่อทักษะด้านนี้ของบัณฑิต มสธ. ในระดับมาก โดยความแตกต่างระหว่างความสำคัญและความพึงพอใจมีค่าในระดับน้อย แต่ความแตกต่างนี้สูงกว่าความแตกต่างในทักษะด้านอื่นๆ ซึ่งอาจนำไปพิจารณาพัฒนานักศึกษา

กลุ่มทักษะความสามารถส่วนบุคคล ผู้ใช้บัณฑิตมีความเห็นว่า ทักษะกลุ่มนี้ในภาพรวมมีความสำคัญต่อการทำงานของบัณฑิตในระดับมาก และมีความพึงพอใจต่อทักษะกลุ่มนี้ของบัณฑิต มสธ. ในภาพรวมในระดับมาก ค่าความแตกต่างระหว่างความสำคัญกับความพึงพอใจอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณาด้านย่อยๆ พบว่า ด้านที่ผู้ใช้บัณฑิตให้ความสำคัญมากกว่าด้านอื่นๆ คือ ความซื่อสัตย์สุจริต และมีความพึงพอใจต่อทักษะด้านนี้ของบัณฑิต มสธ. ในระดับมาก ความแตกต่างระหว่างความสำคัญกับความพึงพอใจมีค่าระดับน้อย รองลงมาคือ ด้านความรับผิดชอบ และมีความพึงพอใจต่อทักษะด้านนี้ของบัณฑิต มสธ. ในระดับมาก และความแตกต่างระหว่างความสำคัญกับความพึงพอใจอยู่ในระดับน้อย แต่ความแตกต่างนี้ สูงกว่าความแตกต่างของทักษะอื่นๆ ดังนั้น อาจนำไปพิจารณาพัฒนานักศึกษา

กลุ่มทักษะการจัดระบบงาน ผู้ใช้บัณฑิตมีความเห็นว่า ทักษะในกลุ่มนี้ในภาพรวมมีความสำคัญต่อการทำงานของบัณฑิตในระดับมาก และมีความพึงพอใจต่อทักษะนี้ในภาพรวมของบัณฑิต มสธ. ในระดับมาก ความแตกต่างระหว่างความสำคัญกับความพึงพอใจต่อทักษะนี้ อยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณาด้านย่อยๆ พบว่า ด้านการบริหารเวลามีค่าเฉลี่ยระดับมาก ซึ่งสูงกว่าด้านอื่นๆ และมีความพึงพอใจของผู้ใช้บัณฑิตต่อด้านนี้อยู่ในระดับมาก โดยความแตกต่างระหว่างความสำคัญกับความพึงพอใจอยู่ในระดับน้อย ด้านที่ได้รับค่าเฉลี่ยความสำคัญรองลงมา คือ ทักษะการจัดระบบและการวางแผน และผู้ใช้บัณฑิตมีความพึงพอใจต่อทักษะด้านนี้ของบัณฑิต มสธ. ในระดับมาก โดยความแตกต่างระหว่างความสำคัญกับความพึงพอใจอยู่ในระดับน้อย แต่ความแตกต่างนี้สูงกว่าทักษะอื่นๆ ซึ่งอาจพิจารณาพัฒนานักศึกษาในทักษะด้านนี้

กลุ่มความรู้และเทคนิคเฉพาะด้าน ผู้ใช้บัณฑิตมีความเห็นว่า ความรู้และทักษะในกลุ่มนี้โดยภาพรวมมีความสำคัญต่อการทำงานของบัณฑิตในระดับมาก และมีความพึงพอใจต่อความรู้และทักษะกลุ่มนี้ โดยภาพรวมของบัณฑิต มสธ. ในระดับมาก โดยความแตกต่างระหว่างความสำคัญกับความพึงพอใจมีค่าระดับน้อยที่สุด เมื่อพิจารณาด้านย่อยๆ พบว่า ด้านที่ได้รับค่าเฉลี่ยระดับมาก และมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าด้านอื่นๆ คือ ทักษะการประยุกต์ใช้ความรู้และทักษะที่ได้รับสู่การปฏิบัติงาน ผู้ใช้บัณฑิตมีความพึงพอใจต่อทักษะนี้ ในระดับมาก โดยความแตกต่างระหว่างความสำคัญกับความพึงพอใจมีค่าระดับน้อย ด้านที่ได้ค่าเฉลี่ยความสำคัญระดับมาก

รองลงมา คือ ทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิต และผู้ใช้บัณฑิตมีความพึงพอใจต่อทักษะนี้ในระดับมาก โดยความแตกต่างระหว่างความสำคัญกับความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งควรพิจารณาปรับปรุงนักศึกษาเกี่ยวกับทักษะด้านนี้

2. ความคิดเห็นของผู้ใช้บัณฑิต บัณฑิต คณาจารย์ และบุคลากรหน่วยงานที่เกี่ยวข้องของ มสธ. ต่อคุณภาพบัณฑิต มสธ. ที่ยังควรต้องพัฒนา

ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

2.1 ความคิดเห็นของผู้ใช้บัณฑิต

จากการสอบถามผู้ใช้บัณฑิตว่าบัณฑิต มสธ. ยังควรต้องได้รับการพัฒนาความรู้ และทักษะทั้ง 5 กลุ่ม อีกรึหรือไม่อย่างไร ผลปรากฏว่า ผู้ใช้บัณฑิตมีความคิดเห็นว่าจะมีการพัฒนาความรู้และทักษะใน 5 กลุ่ม แก่บัณฑิต มสธ. ในระดับปานกลางและระดับน้อย ระดับปานกลางคือ ทักษะพื้นฐาน ความรู้และเทคนิคเฉพาะด้าน ความสามารถทางวิชาชีพ และทักษะการจัดระบบงาน ตามลำดับ ส่วนกลุ่มที่ยังควรต้องพัฒนา ระดับน้อย คือทักษะความสามารถส่วนบุคคล

เมื่อพิจารณาแยกเป็นรายกลุ่มพบว่า ในกลุ่มทักษะพื้นฐาน ผู้ใช้บัณฑิตเห็นว่าควรพัฒนาบัณฑิต มสธ. ในระดับปานกลางทุกประเด็น โดยประเด็นที่ได้ค่าเฉลี่ยมากกว่าประเด็นอื่น มี 2 ประเด็นเท่ากัน คือ การสื่อสารภาษาอังกฤษด้วยการพูด ความเข้าใจในภาษาอังกฤษ และการสื่อสารภาษาอังกฤษด้วยการเขียน

กลุ่มความสามารถทางวิชาชีพ ผู้ใช้บัณฑิตเห็นว่าควรพัฒนาบัณฑิต มสธ. ในระดับปานกลาง 4 ประเด็น และระดับน้อย 2 ประเด็น ประเด็นที่ได้ค่าเฉลี่ยมากกว่าประเด็นอื่นๆ คือ ทักษะการคิดวิเคราะห์และการแก้ปัญหา รองลงมาคือ ทักษะการคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม และทักษะการวิเคราะห์

กลุ่มทักษะความสามารถส่วนบุคคล ผู้ใช้บัณฑิตเห็นว่าควรพัฒนาบัณฑิต มสธ. ต่อทักษะกลุ่มนี้ในระดับน้อยทุกประเด็น ประเด็นที่ได้ค่าเฉลี่ยมากกว่าประเด็นอื่นๆ คือ ความสามารถในการทำงานร่วมกับคนต่างภาษาต่างวัฒนธรรม รองลงมา คือการพึ่งพาตนเอง

กลุ่มทักษะการจัดระบบการงาน ผู้ใช้บัณฑิตเห็นว่าควรพัฒนาบัณฑิต มสธ. ต่อทักษะในกลุ่มนี้ในระดับปานกลางทุกประเด็น โดยประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าประเด็นอื่นๆ คือ ทักษะการจัดระบบและวางแผน รองลงมา คือ ทักษะนผู้นำ ทักษะการตัดสินใจ

กลุ่มความรู้และเทคนิคเฉพาะด้าน ผู้ใช้บัณฑิตเห็นว่าควรพัฒนาบัณฑิต มสธ. ต่อทักษะในกลุ่มนี้ในระดับปานกลางทุกประเด็น โดยประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าประเด็นอื่นๆ คือ

ทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิต รองลงมาคือ มาตรฐานการงานในระดับสากล และความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม

ความคิดเห็นเพิ่มเติมของผู้ใช้บัณฑิต ผู้ใช้บัณฑิตส่วนมากมีความคิดเห็นต่อความสามารถในการปฏิบัติงานในภาพรวมของบัณฑิต มสธ. ว่า คล้ายคลึงกับมหาวิทยาลัยอื่น รองลงมาเห็นว่าดีกว่ามหาวิทยาลัยอื่นๆ หากมีการคัดเลือกบุคคลเข้าทำงานระหว่างบัณฑิต มสธ. กับบัณฑิตมหาวิทยาลัยอื่น ผู้ใช้บัณฑิตมากกว่าครึ่งระบุว่าน่าจะเลือกบัณฑิตจาก มสธ. และรองลงมาระบุว่าเลือกแน่นอน ส่วนความรู้และทักษะที่เสนอแนะว่าควรพัฒนาบัณฑิต มสธ. เพิ่มเติม ได้แก่ ความคิดสร้างสรรค์ ความคิดวิเคราะห์ ทักษะการแก้ปัญหา คุณธรรมและวินัยในการทำงาน การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และความรู้ประวัติศาสตร์ของชาติ

2.2 ความคิดเห็นของบัณฑิต

บัณฑิตมีความคิดเห็นว่ายังควรต้องได้รับการพัฒนาความรู้และทักษะทั้ง 5 กลุ่มในระดับปานกลาง โดยกลุ่มที่ได้ค่าเฉลี่ยสูงกว่ากลุ่มอื่นๆ คือ ทักษะพื้นฐาน รองลงมาคือ ความสามารถทางวิชาชีพ

เมื่อพิจารณาเป็นรายกลุ่ม พบว่า ในกลุ่มทักษะพื้นฐาน บัณฑิตมีความเห็นว่าพวกเขาควรได้รับการพัฒนาในระดับปานกลางทุกประเด็น โดยประเด็นที่ได้คะแนนเฉลี่ยสูงกว่าประเด็นอื่นๆ คือ การสื่อสารภาษาอังกฤษด้วยการพูด รองลงมา คือ การสื่อสารภาษาอังกฤษด้วยการเขียน

ในกลุ่มความสามารถทางวิชาชีพ บัณฑิตมีความเห็นว่าพวกเขาควรได้รับการพัฒนาในระดับปานกลางทุกประเด็น โดยประเด็นที่ได้คะแนนเฉลี่ยสูงกว่าประเด็นอื่นๆ คือ ทักษะการคิดวิเคราะห์และการแก้ปัญหา ทักษะการคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม และทักษะความร่วมมือ

ในกลุ่มทักษะความสามารถส่วนบุคคล บัณฑิตมีความเห็นว่าพวกเขาควรได้รับการพัฒนาในระดับปานกลางทุกประเด็น โดยประเด็นที่ได้คะแนนเฉลี่ยสูงกว่าประเด็นอื่นๆ คือ ทักษะการเป็นผู้นำ รองลงมา คือ ทักษะการตัดสินใจ และ ทักษะการจัดระบบและการวางแผน

ในกลุ่มความรู้และเทคนิคเฉพาะด้าน บัณฑิตมีความเห็นว่าพวกเขาควรได้รับการพัฒนาในระดับปานกลางทุกประเด็น โดยประเด็นที่ได้คะแนนเฉลี่ยสูงกว่าประเด็นอื่นๆ คือ ทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิต รองลงมา คือ ทักษะการประยุกต์ใช้ความรู้ และความรู้เกี่ยวกับมาตรฐานของกรอบในระดับสากล

นอกจากนั้น จากการสอบถามถึงความรู้และทักษะด้านอื่นๆ บัณฑิตเสนอความรู้และทักษะต่อไปนี้ได้แก่ ภาษาอังกฤษ ภาษาต่างประเทศ ภาษาที่ใช้ในการปฏิบัติงาน การสื่อสารเทคโนโลยี กฎหมาย

สำหรับวิธีการในการพัฒนาความรู้และทักษะ บัณฑิตเสนอหลายวิธี ได้แก่ การฝึกฝนด้วยตนเอง การอบรม การศึกษาเพิ่มเติม การฝึกปฏิบัติในชุดวิชา การศึกษาดูงาน การฝึกงาน การมีคู่มือให้ศึกษา เป็นต้น

บัณฑิตระบุว่า สิ่งที่บัณฑิตได้รับการปลูกฝังจากมหาวิทยาลัยมากที่สุด เรียงตามลำดับคือ การค้นคว้าด้วยตนเอง การจัดแบ่งเวลา การเรียนรู้ด้วยตนเอง การทำงานเป็นทีม ความอดทน ความรับผิดชอบ เป็นต้น

2.3 ความคิดเห็นของคณาจารย์

คณาจารย์มีความคิดเห็นว่า บัณฑิต มสธ. ควรได้รับการพัฒนาความรู้และทักษะ ทั้ง 5 กลุ่ม ในระดับมาก โดยกลุ่มทักษะพื้นฐานได้ค่าเฉลี่ยสูงกว่ากลุ่มอื่นๆ

เมื่อพิจารณาแต่ละกลุ่มพบว่า ในกลุ่มทักษะพื้นฐาน คณาจารย์เห็นว่าควรพัฒนาในระดับมากทุกประเด็น โดยประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าประเด็นอื่นๆ คือ ความเข้าใจภาษาอังกฤษ การสื่อสารภาษาอังกฤษด้วยการพูด และการสื่อสารภาษาอังกฤษด้วยการอ่าน ตามลำดับ

ในกลุ่มความสามารถทางวิชาชีพ คณาจารย์เห็นว่าควรพัฒนาทุกประเด็น โดยประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าประเด็นอื่นๆ คือ ทักษะการคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม เท่ากับ ทักษะการสรุปความ รองลงมา คือ ทักษะการคิดวิเคราะห์

ในกลุ่มความสามารถส่วนบุคคล คณาจารย์มีความเห็นว่าควรพัฒนาในระดับมากทุกประเด็น โดยประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าประเด็นอื่นๆ คือ ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์สุจริต และการพึ่งพาตนเอง ตามลำดับ

ในกลุ่มทักษะการจัดระบบการงาน คณาจารย์มีความเห็นว่าควรพัฒนาระดับมาก 5 ประเด็น และปานกลาง 1 ประเด็น ประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าประเด็นอื่นๆ คือ ทักษะการผลิตงาน การบริหารเวลา และ ทักษะการจัดระบบและวางแผน ตามลำดับ

ในกลุ่มความรู้และเทคนิคเฉพาะด้าน คณาจารย์มีความเห็นว่าควรพัฒนาในระดับมากทุกประเด็น โดยประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าประเด็นอื่นๆ คือ ทักษะการประยุกต์ใช้ความรู้ ทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิต ตามลำดับ

นอกจากนั้น ยังมีความรู้และทักษะที่คณาจารย์เสนอเพิ่มเติมที่ต่างไปจากทักษะที่เสนอแล้วข้างต้น ได้แก่ ICT การสืบค้นข้อมูล ทักษะการนำเสนองาน และทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่น

ส่วนวิธีการในการพัฒนาความรู้และทักษะ คณาจารย์เสนอหลายวิธี ได้แก่ การเพิ่มเติมเนื้อหาในชุดวิชาแล้วให้ศึกษาจากชุดวิชา เพิ่มในการฝึกอบรมประสบการณ์วิชาชีพ จัดฝึกอบรมเพิ่มเติม จัดทำสื่อเสริมให้ความรู้ ให้ค้นคว้าจากแหล่งเรียนรู้ ให้ฝึกฝนระหว่างการทำงาน

2.4 ความคิดเห็นของบุคลากรที่เกี่ยวข้อง

บุคลากรที่เกี่ยวข้องมีความเห็นว่า บัณฑิต มสธ. ควรได้รับการพัฒนาทักษะทั้ง 5 กลุ่ม ในระดับมากทุกกลุ่ม โดยกลุ่มที่ได้ค่าเฉลี่ยมากกว่ากลุ่มอื่นๆ คือ ความสามารถทางวิชาชีพ

เมื่อพิจารณาแต่ละกลุ่มพบว่า ในกลุ่มทักษะพื้นฐาน บุคลากรเห็นว่าควรพัฒนาในระดับมากทุกประเด็น โดยประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าประเด็นอื่นๆ คือ การสื่อสารภาษาอังกฤษ ด้วยการพูด ความเข้าใจในภาษาอังกฤษ และการสื่อสารภาษาอังกฤษด้วยการเขียน ตามลำดับ

ในกลุ่มความสามารถทางวิชาชีพ บุคลากรเห็นว่าบัณฑิตควรได้รับการพัฒนาในระดับมากทุกประเด็น โดยประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าประเด็นอื่นๆ คือ ทักษะการคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม ทักษะการสรุปความ และทักษะการคิดวิเคราะห์ ตามลำดับ

ในกลุ่มทักษะความสามารถส่วนบุคคล บุคลากรเห็นว่าบัณฑิตควรได้รับการพัฒนาในระดับมากทุกประเด็น โดยประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าประเด็นอื่นๆ คือ ความสามารถทำงานร่วมกับคนต่างภาษา ต่างวัฒนธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และความรับผิดชอบ ตามลำดับ

ในกลุ่มทักษะการจัดระบบการงาน บุคลากรเห็นว่าควรพัฒนาระดับมากทุกประเด็นโดยประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าประเด็นอื่นๆ คือ การบริหารเวลา รองลงมาเท่ากันคือ ทักษะการจัดระบบและการวางแผน และ ทักษะความเป็นผู้นำ

ในกลุ่มความรู้และเทคนิคเฉพาะด้าน บุคลากรเห็นว่าควรพัฒนาระดับมากทุกประเด็น ประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าประเด็นอื่นๆ คือ ทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิต ทักษะการประยุกต์ใช้ความรู้ และ ความรู้เกี่ยวกับกฎระเบียบของหน่วยงาน ตามลำดับ

นอกจากนี้ ยังมีความรู้และทักษะที่บุคลากรเสนอเพิ่มเติม ได้แก่ ทักษะด้าน IT ทักษะการนำเสนอ ทักษะการพูดในชุมชน

ส่วนวิธีการในการพัฒนาความรู้และทักษะ บุคลากรเสนอหลายวิธี ได้แก่ การประเมินความรู้และทักษะเมื่อแรกเข้าแล้วจัดกลุ่มเพื่อพัฒนา บรรจุในทุกหลักสูตร จัดฝึกอบรมระยะสั้น จัดสอนออนไลน์ ฝึกในระหว่างการฝึกอบรมประสบการณ์วิชาชีพ เป็นต้น

3. แนวทางการพัฒนาคุณภาพของบัณฑิตให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้ใช้บัณฑิต

แนวทางการพัฒนาคุณภาพบัณฑิต มสธ. ประกอบด้วย ประเภทของความรู้และทักษะที่ควรพัฒนา วิธีการในการพัฒนา และช่วงเวลาในการพัฒนา ซึ่งเป็นการพัฒนาตลอดระยะเวลาของการศึกษา ตั้งแต่แรกเข้าจนสำเร็จการศึกษา ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1) ช่วงการปฐมนิเทศ ในการปฐมนิเทศนักศึกษาในระดับปริญญาตรีนั้น จะเน้นการให้ความรู้เบื้องต้นใน 2 ประเด็นใหญ่ คือ ความรู้เกี่ยวกับการเรียนในระบบการศึกษาทางไกล และการแสวงหาความรู้อย่างต่อเนื่องเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต

หลังจากการปฐมนิเทศแล้ว เมื่อนักศึกษาเข้าสู่ระบบการเรียนจึงเริ่มให้ความรู้และส่งเสริมความรู้และทักษะทั้ง 5 กลุ่ม ใน 3 ช่วงเวลา ดังนี้

2) ช่วงเริ่มศึกษา ช่วงเริ่มศึกษาเป็นการให้ความรู้และทักษะในกลุ่มทักษะพื้นฐาน ซึ่งประกอบด้วย การให้เรียนรู้ภาษาอังกฤษทั้งด้านการอ่าน เขียน ฟัง พูด ความเข้าใจภาษาอังกฤษรวมทั้ง ทักษะการเรียนในระบบการศึกษาทางไกล ทักษะ ICT และทักษะการแสวงหาความรู้ ค้นคว้าความรู้ วิธีการคือ บรรจุเนื้อหาเหล่านี้ในชุดวิชาพื้นฐาน ซึ่งชุดวิชาจะมีทั้งสื่อสิ่งพิมพ์และสื่ออิเล็กทรอนิกส์

3) ช่วงระหว่างศึกษา ช่วงระหว่างศึกษาเป็นการปลูกฝังความรู้และทักษะในอีก 4 กลุ่ม คือ กลุ่มความสามารถทางวิชาชีพ กลุ่มทักษะความสามารถส่วนบุคคล กลุ่มทักษะการจ้ดระบบการทำงาน และกลุ่มความรู้และเทคนิคเฉพาะด้าน รวมทั้งเพิ่มกลุ่มความรู้และทักษะด้านอื่นๆ ซึ่งวิธีการหรือสื่อในการปลูกฝังความรู้ทักษะในแต่ละด้านย่อยๆ จะใช้วิธีการและสื่อที่ต่างๆ กัน เช่น จัดทำเป็นชุดวิชาใหม่ให้ศึกษา ทำเป็นสื่อสิ่งพิมพ์ CD/VCD สื่อออนไลน์ รายการวิทยุ รายการโทรทัศน์ จัดอบรมระยะสั้น จัดในกิจกรรมชมรมนักศึกษา สอดแทรกในชุดวิชาที่มีอยู่แล้ว เป็นต้น

4) ช่วงก่อนสำเร็จการศึกษา ในช่วงก่อนสำเร็จการศึกษานี้ ความรู้และทักษะใน 4 กลุ่ม ที่ให้ในช่วงระหว่างศึกษา อาจนำบางด้านที่ต้องการเน้นมาให้ความรู้ ทักษะ เพิ่มเติมในช่วงนี้ซ้ำอีก เช่น กลุ่มความสามารถทางวิชาชีพ ได้แก่ ทักษะการสรุปความคิดรวบยอด ทักษะการคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม กลุ่มทักษะการจ้ดระบบการทำงาน ได้แก่ ทักษะการจ้ดระบบและวางแผน ทักษะการตัดสินใจ ฯลฯ ทักษะเหล่านี้นำมาให้เพิ่มเติมในช่วงก่อนสำเร็จการศึกษาอีก เพราะจำเป็นต้องนำไปใช้ในการประกอบอาชีพ ส่วนวิธีการหรือสื่อใช้หลายวิธี ได้แก่ สอดแทรกไปในชุดวิชาที่ต้องศึกษาในภาคการศึกษาท้ายๆ จัดอบรมระยะสั้น จัดในกิจกรรมประสบการณ์วิชาชีพ เป็นต้น

อภิปรายผล

ผลจากการศึกษาในครั้งนี้มีประเด็นที่นำมาสู่การอภิปรายดังต่อไปนี้ คือ

1. คุณภาพของบัณฑิต มสธ. ตามความคิดเห็นของผู้ใช้บัณฑิต

ผลการวิจัยพบว่า ผู้ใช้บัณฑิตมีความคิดเห็นว่า ความรู้และทักษะใน 5 กลุ่ม คือ ทักษะพื้นฐาน ความสามารถทางวิชาชีพ ทักษะความสามารถส่วนบุคคล ทักษะจ้ดระบบแผนงานและความรู้และเทคนิคเฉพาะด้าน ทั้งในภาพรวมและประเด็นย่อยๆ ภายในแต่ละกลุ่มทุกประเด็นมี

ความสำคัญต่อการปฏิบัติงานของบัณฑิตในระดับมาก และผู้ใช้บัณฑิตมีความพึงพอใจต่อความรู้ และทักษะเหล่านี้ของบัณฑิต มสธ. ในระดับมากเช่นกัน ทั้งในภาพรวมและ 26 ประเด็นย่อย มีเพียง 3 ประเด็นย่อย ที่ผู้ใช้บัณฑิตมีความพึงพอใจปานกลาง คือประเด็นในกลุ่มทักษะพื้นฐาน ได้แก่ การสื่อสารภาษาอังกฤษด้วยการพูด ด้วยการเขียน และความเข้าใจในภาษาอังกฤษ

สำหรับความรู้และทักษะในแต่ละกลุ่มที่ผู้ใช้บัณฑิตพึงพอใจมาก หรือมีค่าเฉลี่ยสูงกว่า ประเด็นอื่นๆ มีดังนี้ กลุ่มทักษะพื้นฐาน ได้แก่ ทักษะการรู้ข้อมูลข่าวสารและทักษะ ICT กลุ่มความสามารถทางวิชาชีพ ได้แก่ ทักษะความร่วมมือและทักษะการค้นคว้าข้อมูล กลุ่มทักษะความสามารถส่วนบุคคล ได้แก่ ความซื่อสัตย์สุจริตและความรับผิดชอบ ทักษะการจัดระบบงาน ได้แก่ ทักษะการผลิตผลงานและทักษะการเป็นผู้นำ และกลุ่มความรู้และเทคนิคเฉพาะด้าน ได้แก่ ทักษะการประยุกต์ใช้ความรู้และความรู้เกี่ยวกับกฎระเบียบของหน่วยงาน เป็นต้น

การที่ผู้ใช้บัณฑิตมีความพึงพอใจในความรู้และทักษะของบัณฑิต มสธ. ทั้ง 5 กลุ่ม และราย ประเด็นย่อย ถึง 26 ใน 29 ประเด็น ในระดับมาก นั้น แสดงว่า มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราชสามารถจัดการเรียนการสอนด้วยระบบการศึกษาทางไกลได้อย่างมีคุณภาพ ผลผลิตบัณฑิตได้เป็นที่ยอมรับของผู้ใช้บัณฑิต เหตุที่เป็นเช่นนี้เพราะ เมื่อพิจารณาระบบการจัดการศึกษาทางไกลของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราชจะพบว่า มีการจัดเตรียมการอย่างเป็นระบบทุกขั้นตอน มีการวางแผน การจัดหาข้อมูลการดำเนินการ และการตรวจสอบทุกขั้นตอน นอกจากนั้น ยังมีการเชิญผู้เชี่ยวชาญร่วมในทุกขั้นตอนเช่นกัน เริ่มตั้งแต่ การพัฒนาหลักสูตร มีการศึกษาสภาพความต้องการของสังคม และนำข้อมูลทั้งหมดมาวางแผนพัฒนา นอกจากนั้น ยังมีผู้เชี่ยวชาญมาเป็นกรรมการและร่วมวิพากษ์หลักสูตร การผลิตเอกสารการสอน การผลิตสื่ออื่นๆ การสอนเสริม การจัดกิจกรรมปฏิสัมพันธ์ต่างๆ จนถึงการออกข้อสอบเพื่อการประเมินผล ก็ดำเนินการเป็นระบบเช่นเดียวกัน และมีผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านเฉพาะสาขามามีส่วนร่วมโดยตลอด ทำให้หลักสูตรมีมาตรฐาน สื่อการสอน ทั้งสื่อสิ่งพิมพ์และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ทุกประเภท มีความครอบคลุม เนื้อหาความรู้และทักษะด้านต่างๆ ที่ผู้เรียนในสาขาวิชานั้นๆ ควรต้องได้รับ เนื่องจาก สื่อการสอน เช่น สื่อสิ่งพิมพ์ของมหาวิทยาลัยเขียนโดยผู้เชี่ยวชาญในสาขาวิชานั้นๆ จากสถาบัน หน่วยงาน และองค์กรต่างๆ ทั่วประเทศ ทำให้มีหลายสถาบันนำสื่อของ มสธ. ไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนของสถาบันของเขา

การที่มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราชจัดการศึกษาทางไกลซึ่งทำให้บัณฑิตได้รับความรู้และทักษะต่างๆ อย่างครอบคลุมและมีคุณภาพนั้น นับว่ามหาวิทยาลัยได้จัดการศึกษาทางไกลที่สอดคล้องกับหลักการจัดการศึกษาทางไกลของนักศึกษาทางไกลหลายๆ ท่าน เช่น McKenzie and others (1975), Perry (1977), Daniel and other (1982), Keegan (1986),

Holmberg (1989) ซึ่งสรุปหลักการได้ว่า การจัดการศึกษาทางไกล เป็นการเรียนการสอนที่ผู้เรียนและผู้สอนไม่ได้อยู่ในที่เดียวกัน ผู้สอนจะถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ไปยังผู้เรียนผ่านสื่อประเภทต่างๆ ผู้เรียนสามารถกำหนดเวลาและสถานที่ศึกษาได้ด้วยตนเองตามความสะดวกและความพร้อม สถาบันผู้จัดต้องเตรียมความพร้อมในการจัดการศึกษาทุกชั้นตอน โดยเฉพาะอย่างยิ่งสื่อการเรียนการสอน ซึ่งเป็นหัวใจของระบบการเรียนการสอน การจัดการเรียนการสอนจะมีการใช้ผู้เชี่ยวชาญเป็นทีมในการผลิตเนื้อหาวิชา ทำให้มีเนื้อหาและทักษะที่ครอบคลุม นับเป็นการประกันคุณภาพมาตรฐานของเนื้อหาวิชานั้นๆ นอกจากนั้นชั้นตอนอื่นๆ ตั้งแต่ การพัฒนาหลักสูตร การจัดส่งสื่อไปยังผู้เรียน และการประเมินผล มีการดำเนินการโดยผู้รู้ ผู้เชี่ยวชาญเป็นทีมเช่นกัน นับเป็นการประกันคุณภาพของระบบการเรียนการสอน

จากผลการศึกษาที่พบว่า ผู้ใช้บัณฑิตมีความพึงพอใจมากต่อความรู้และทักษะของบัณฑิต มสธ. นั้น สอดคล้องกับงานวิจัยของมหาวิทยาลัย North Dakota University ซึ่งได้ศึกษาความพึงพอใจของผู้ใช้บัณฑิต เพื่อจะได้ทราบว่ามหาวิทยาลัยจัดการศึกษาได้สนองความต้องการของผู้ใช้บัณฑิตในระดับใด โดยทำการศึกษาคุณลักษณะของบัณฑิตด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับงาน ด้านคุณภาพการปฏิบัติงาน ด้านทักษะทั่วไปและทักษะเฉพาะ กลุ่มตัวอย่าง คือผู้ใช้บัณฑิตซึ่งตอบแบบสอบถามสมบูรณ์ร้อยละ 80 หรือ 187 คน ผลการวิจัยพบว่า ในด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับงาน ผู้ใช้บัณฑิตให้ความเห็นระดับพึงพอใจถึงพึงพอใจมาก ด้านคุณภาพการปฏิบัติงาน ผู้ใช้บัณฑิตให้ความเห็นระดับพึงพอใจมากถึงพึงพอใจมากที่สุด ส่วนในด้านทักษะทั่วไป ผู้ใช้บัณฑิตให้ความเห็นระดับพึงพอใจถึงพึงพอใจมาก และในด้านทักษะเฉพาะ ผู้ใช้บัณฑิตส่วนใหญ่ให้ความเห็นระดับพึงพอใจ มีเพียงบางข้อที่ยังไม่ค่อยพึงพอใจ

2. ความรู้และทักษะที่บัณฑิต มสธ. ยังต้องพัฒนาเพิ่มเติม

ผลจากการศึกษาในประเด็นนี้สืบเนื่องจากประเด็นแรก คือผู้ใช้บัณฑิตมีความพึงพอใจในระดับมากต่อความรู้และทักษะของบัณฑิต มสธ. ใน 5 กลุ่ม/ด้าน ซึ่งประกอบด้วยประเด็นย่อย 29 ประเด็น ผู้ใช้บัณฑิตพึงพอใจมาก 26 ประเด็น และพึงพอใจปานกลาง 3 ประเด็น คือ ประเด็นการสื่อสารภาษาอังกฤษด้วยการพูด ด้วยการเขียน และความเข้าใจภาษาอังกฤษ นั้นแสดงว่า 3 ประเด็นนี้ ควรพัฒนา นอกจากนั้น จากการสอบถามผู้ใช้บัณฑิตว่า จากความรู้และทักษะใน 5 กลุ่ม 29 ประเด็น ยังมีทักษะใดอีกบ้างที่บัณฑิต มสธ. ควรได้รับการพัฒนา ผู้ใช้บัณฑิตให้ความเห็นว่า เห็นควรพัฒนาทักษะ 4 ใน 5 กลุ่ม ในระดับปานกลาง ส่วนกลุ่มที่ 5 ความสามารถส่วนบุคคล ควรพัฒนาในระดับน้อย ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะผู้ใช้บัณฑิตมีความพึงพอใจในความรู้และทักษะที่บัณฑิตมีอยู่ ในระดับมากอยู่แล้ว จึงเห็นว่าควรพัฒนาระดับปานกลางและระดับน้อย

จากการพิจารณารายประเด็นในแต่ละกลุ่ม ซึ่งผู้บัณฑิตเห็นว่าควรพัฒนาระดับปานกลาง สามารถเสนอประเด็นที่ควรพัฒนาระดับปานกลาง ซึ่งมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าประเด็นอื่นๆ ได้ดังนี้ กลุ่มทักษะพื้นฐาน ได้แก่ การสื่อสารภาษาอังกฤษด้วยการเขียน การสื่อสารภาษาอังกฤษด้วยการพูด และความเข้าใจภาษาอังกฤษ กลุ่มความสามารถทางวิชาชีพ ได้แก่ ทักษะการผลิตวิเคราะห์และการแก้ปัญหา ทักษะการคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม และทักษะการวิเคราะห์ กลุ่มทักษะการจัดระบบงาน ได้แก่ ทักษะการจัดระบบและวางแผน ทักษะการเป็นผู้นำ และทักษะการตัดสินใจ กลุ่มความรู้และเทคนิคเฉพาะด้าน ได้แก่ ทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิต มาตรฐานการทำงานในระดับสากล และความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม กลุ่มทักษะความสามารถส่วนบุคคล ซึ่งผู้บัณฑิตเห็นว่าควรปรับปรุงระดับน้อย ประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยมากกว่าประเด็นอื่นๆ ได้แก่ ความสามารถในการทำงานร่วมกับคนต่างภาษา ต่างวัฒนธรรม และการพึ่งพาตนเอง นอกจากนี้ มีความรู้และทักษะที่ผู้ใช้บัณฑิตเสนอเพิ่มเติม ได้แก่ คุณธรรมและวินัยในการทำงาน ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ของประเทศ

เมื่อพิจารณาความรู้และทักษะที่บัณฑิตควรได้รับการพัฒนา ถึงแม้ว่าจะเป็นระดับปานกลางเป็นส่วนใหญ่และระดับน้อยอยู่ 2 ประเด็นก็ตาม จะเห็นได้ว่า เป็นความรู้และทักษะที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงานในยุคปัจจุบัน เช่น ในกลุ่มทักษะพื้นฐาน บัณฑิตควรจะสามารถในการพูดการเขียนภาษาอังกฤษที่สามารถสื่อสารได้ มีความเข้าใจในภาษาอังกฤษ เนื่องจาก ในยุคปัจจุบันและอนาคตผู้ปฏิบัติงานจะต้องทำงานในโลกไร้พรมแดน จะต้องมีการติดต่อสื่อสารกันอย่างกว้างขวางทั่วโลก ไม่จำกัดเฉพาะภายในประเทศเท่านั้น ดังนั้น ภาษาอังกฤษจึงเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการติดต่อสื่อสาร รวมทั้งเป็นเครื่องมือสำคัญในการแสวงหาความรู้จากแหล่งความรู้ต่างๆ

ในกลุ่มความสามารถทางวิชาชีพ บัณฑิตควรได้รับการพัฒนาทักษะการวิเคราะห์ การแก้ปัญหา การคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม และในกลุ่มการจัดระบบการทำงาน บัณฑิตควรได้รับการพัฒนาทักษะการจัดระบบและการวางแผน ทักษะการเป็นผู้นำ และการตัดสินใจ ทักษะเหล่านี้มีความสำคัญมาก ไม่เพียงแต่สำคัญสำหรับการปฏิบัติงาน แต่สำคัญต่อการดำเนินชีวิตของประชาชนในยุคปัจจุบันและอนาคตด้วย ทั้งนี้ เพราะในปัจจุบันสภาพของสังคม การดำเนินชีวิต การประกอบอาชีพการงาน มีความซับซ้อนเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว มีปัจจัยเกี่ยวข้องของหลายด้าน ทั้งในทางส่งเสริมและเป็นข้อจำกัด ทำให้บุคคลต้องมีความสามารถในการคิด วิเคราะห์ แยกแยะเลือกเฉพาะสิ่งที่เหมาะสม นอกจากนั้น บุคคลจะต้องสามารถเผชิญปัญหาและแก้ปัญหาที่ซับซ้อนได้ ในการประกอบอาชีพบุคคลจะต้องมีความคิดสร้างสรรค์ มีความคิดในเชิงนวัตกรรม จึงจะสามารถพัฒนาอาชีพได้อย่างก้าวหน้าในยุคที่มีการแข่งขันสูงดังเช่นปัจจุบัน ในการทำงานผู้ปฏิบัติงานต้องรู้จักวางแผน ต้องสามารถเป็นผู้นำ และสามารถในการตัดสินใจได้

ในกลุ่มความรู้และเทคนิคเฉพาะด้าน บัณฑิตควรได้รับการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิต มาตรฐานการทำงานระดับสากล และความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ทักษะเหล่านี้ นับว่ามีความสำคัญเช่นกัน เช่น ทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิต นับว่าเป็นความจำเป็นสำหรับทุกคนในยุคปัจจุบันและอนาคต เพราะปัจจุบันความรู้และข้อมูลข่าวสารมีอยู่มากมาย และมีการพัฒนาอยู่เสมอ บุคคลจะต้องมีทักษะในการแสวงหาความรู้ สามารถเรียนอยู่ได้อย่างต่อเนื่องด้วยตนเอง เพื่อจะได้ตามความเปลี่ยนแปลงของความรู้และข้อมูลข่าวสารได้เท่าทัน เพื่อประโยชน์ในการดำเนินชีวิต และการประกอบอาชีพ

ในกลุ่มทักษะความสามารถส่วนบุคคล ผู้ใช้บัณฑิตเห็นว่าควรพัฒนาในระดับน้อย แต่หากต้องพัฒนาสิ่งที่เสนอ ก็คือ ความสามารถในการทำงานร่วมกับคนต่างภาษา ต่างวัฒนธรรม และการพึ่งตนเอง ซึ่งนับว่าสำคัญมากในโลกปัจจุบัน เป็นโลกไร้พรมแดน การทำงานจะต้องเกี่ยวข้องกับคนหลายชาติหลายภาษา ซึ่งบัณฑิตจะต้องมีความสามารถในการปฏิบัติงานร่วมกับเขาได้ และปรับตัวได้อย่างเหมาะสม สำหรับความสามารถในการพึ่งพาตนเองได้ ก็เป็นสิ่งสำคัญในยุคที่มีการแข่งขันสูงในการทำงาน และสภาพความเป็นอยู่ภายใต้ทรัพยากรอันจำกัด บัณฑิตต้องได้รับการพัฒนาให้พึ่งตนเองได้ ดูแลตนเองได้

สำหรับความรู้และทักษะอื่นๆ เพิ่มเติม ซึ่งผู้ใช้บัณฑิตเสนอให้บัณฑิตได้รับการพัฒนา ได้แก่ ด้านการมีคุณธรรมและวินัยในการทำงาน การมีความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ของชาติ ในส่วนความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ของประเทศชาติ นับว่าเป็นสิ่งสำคัญมาก เพราะจะช่วยให้บุคคลได้รู้เรื่องราวความเป็นมาเกี่ยวกับประเทศของตนว่า บรรพบุรุษได้เสียสละ ได้ก่อสร้างประเทศมาอย่างไร จนลูกหลานได้อยู่อย่างสุขสบายในปัจจุบัน เป็นการช่วยสร้างจิตสำนึกในการเป็นพลเมืองที่ดีของประเทศชาติ และตระหนักถึงการมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศ ในส่วนการมีคุณธรรมและวินัยในการทำงานนั้น ถือเป็นสิ่งสำคัญที่สุดในการปฏิบัติ ถึงแม้บัณฑิตจะมีความรู้และทักษะทุกด้าน แต่หากขาดคุณธรรมแล้ว ความรู้และทักษะที่มีก็จะมีคุณค่า การมีวินัยในการปฏิบัติงานจะช่วยส่งเสริมให้บุคคลประสบความสำเร็จ นอกจากนั้น การมีความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ก็จะช่วยให้ผู้ปฏิบัติงานเข้าใจภาพรวมของการทำงาน เข้าใจเส้นทางความก้าวหน้าในการประกอบอาชีพ

ความรู้และทักษะที่ผู้ใช้บัณฑิตเสนอให้บัณฑิตได้รับการพัฒนานั้น นับว่าสอดคล้องกับการกำหนดคุณลักษณะของบัณฑิตปริญญาตรีของไทยในกรอบคุณวุฒิแห่งชาติ (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2552) ซึ่งประกอบด้วย

1) ด้านคุณธรรมจริยธรรม ซึ่งประกอบด้วย การเคารพกฎระเบียบ การมีวินัย ตรงต่อเวลา ซื่อสัตย์ รับผิดชอบ เคารพ และรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ฯลฯ

2) ด้านความรู้ ประกอบด้วย การมีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาที่ศึกษา การแสวงหาความรู้และติดตามความก้าวหน้าทางวิชาการ การประยุกต์ใช้ความรู้ มีความรู้ในการสื่อสารภาษาต่างประเทศในบริบทต่างๆ ฯลฯ

3) ทักษะทางปัญญา ได้แก่ ทักษะในการวิเคราะห์และแก้ปัญหา การตัดสินใจ ทักษะเฉพาะในวิชาชีพ ฯลฯ

4) ทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ ได้แก่ ความสามารถในการเป็นผู้นำหรือผู้ร่วมทีมที่ดี ประสานกับบุคคลระดับต่างๆ ได้ มีความรับผิดชอบในการพัฒนาเรียนรู้ มีความรับผิดชอบในการพัฒนางาน ฯลฯ

5) ทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสารและการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ได้แก่ สามารถวิเคราะห์ปัญหา สามารถใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ สามารถใช้ภาษาไทยและหรือภาษาต่างประเทศสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ

นอกจากนั้น ข้อเสนอของผู้ใช้บัณฑิตต่อความรู้และทักษะที่บัณฑิต มสธ. ควรได้รับการพัฒนา ยังสอดคล้องกับกรอบความคิดเพื่อการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 (Kay, 2010) ในหลายประเด็น ได้แก่

ด้านวิชาแกนที่ผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ควรเรียนรู้ ได้แก่ ภาษาอังกฤษ ภาษาสำคัญของโลก ศิลปะ คณิตศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ การปกครอง และหน้าที่ของพลเมือง ซึ่งผลจากการวิจัยนี้ ผู้ใช้บัณฑิตเน้นเรื่องภาษาอังกฤษ และประวัติศาสตร์

ของชาติ

ด้านทักษะที่ผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ควรได้รับการปลูกฝัง ประกอบด้วย 3 ทักษะหลัก คือ

1) ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม ประกอบด้วย ความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม การคิดเชิงวิพากษ์และการแก้ปัญหา การสื่อสารและการร่วมมือทำงาน

ผลการวิจัยนี้ผู้ใช้บัณฑิตเสนอสอดคล้องทุกประเด็น

2) ทักษะด้านสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี ประกอบด้วย ความรู้พื้นฐานด้านสารสนเทศ ความรู้พื้นฐานด้านสื่อ และความรู้พื้นฐาน ICT

ผลการวิจัยนี้ผู้ใช้บัณฑิตเน้นความสามารถทาง ICT

3) ทักษะชีวิตและการทำงาน ประกอบด้วย ความยืดหยุ่นและความสามารถในการปรับตัว ความคิดริเริ่ม และการชี้นำตนเอง ทักษะทางสังคมและการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม การเพิ่มผลผลิตความเป็นผู้นำและความรับผิดชอบ

ผลการวิจัยนี้ผู้ใช้บัณฑิตเน้นการปรับตัว ทักษะทางสังคมและการเรียนรู้
ข้ามวัฒนธรรม ความเป็นผู้นำ และความรับผิดชอบ

นอกจากนั้น ผลการวิจัยนี้ยังสอดคล้องกับคุณลักษณะของบัณฑิตที่กำหนดไว้ โดย
กระทรวงศึกษาธิการของประเทศออสเตรเลีย ซึ่งกำหนดคุณลักษณะไว้ 7 กลุ่ม ดังนี้คือ

กลุ่มที่ 1 ทักษะการสื่อสารด้วยการพูดและการเขียน

กลุ่มที่ 2 ทักษะการคิด (ซึ่งประกอบด้วย การคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ สร้างสรรค์
และการคิดอย่างมีวิจารณญาณ)

กลุ่มที่ 3 ทักษะการแก้ปัญหา ซึ่งครอบคลุมการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์
เชิงนวัตกรรม

กลุ่มที่ 4 ความสามารถในการใช้ ICT

กลุ่มที่ 5 ความสามารถในการเรียนรู้และทำงานอย่างอิสระ

กลุ่มที่ 6 ความสามารถในการเรียนรู้และทำงานร่วมกับผู้อื่น

กลุ่มที่ 7 ความสามารถในการอยู่ร่วมกันในสังคม วัฒนธรรม และประเทศชาติ

3. แนวทางการพัฒนาคุณภาพบัณฑิต มสธ.ให้สอดคล้องกับความต้องการของ ผู้ใช้บัณฑิต

จากผลการวิจัยได้เสนอแนวทางการพัฒนาคุณภาพบัณฑิต มสธ.ให้สอดคล้องกับ
ความต้องการของผู้ใช้บัณฑิต โดยแนวทางประกอบด้วย

1) ประเภทของความรู้และทักษะที่ควรพัฒนา 2) วิธีการหรือสื่อที่ใช้ในการพัฒนา
และ 3) ช่วงเวลาในการพัฒนา ซึ่งปรากฏว่า ในส่วนของประเภทของความรู้และทักษะที่ควรพัฒนา
นั้นครอบคลุมความรู้และทักษะใน 5กลุ่มและในแต่ละกลุ่มมีความรู้และทักษะที่สำคัญต่อการ
ปฏิบัติงาน เช่นกลุ่มทักษะพื้นฐานประกอบด้วย ความรู้และทักษะด้านภาษาอังกฤษ ทักษะการ
ค้นคว้าหาความรู้ ทักษะ ICT กลุ่มความสามารถทางวิชาชีพประกอบด้วยทักษะการสรุปความคิด
รวบยอด ทักษะการคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม กลุ่มทักษะการจัดระบบการงานประกอบด้วยทักษะ
การจัดระบบและวางแผน ทักษะการตัดสินใจเป็นต้น จะเห็นว่าความรู้และทักษะที่ควรพัฒนาเหล่านี้
นับว่าเป็นความรู้และทักษะที่สำคัญและจำเป็นต่อการปฏิบัติงานและต่อการดำรงชีวิตของบุคคลใน
ศตวรรษที่ 21 การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ซึ่งKay (2010) ได้กล่าวถึงทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษ
ที่ 21 ว่า ในด้านวิชาแกน ประกอบด้วยภาษาอังกฤษ ภาษาสำคัญของโลก ศิลปะ คณิตศาสตร์
เศรษฐศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ การปกครอง และหน้าที่ของพลเมือง
นอกจากนั้น ผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ควรได้รับการปลูกฝังทักษะหลัก 3 ด้านคือ (1) ทักษะการเรียนรู้
และนวัตกรรม ประกอบด้วย ความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม การคิดเชิงวิพากษ์และการแก้ปัญหา

การสื่อสารและการร่วมมือทำงาน (2) ทักษะด้านสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี ประกอบด้วย ความรู้พื้นฐานด้านสารสนเทศ ความรู้พื้นฐานด้านสื่อ และความรู้พื้นฐาน ICT (3) ทักษะชีวิตและการทำงาน ประกอบด้วย ความยืดหยุ่นและความสามารถในการปรับตัว ความคิดริเริ่ม และการชี้นำตนเอง ทักษะทางสังคมและการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม การเพิ่มผลผลิตความเป็นผู้นำและความรับผิดชอบ ซึ่งทักษะดังกล่าวนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยครั้งนี้ นอกจากนี้ ผลการวิจัยนี้ยังสอดคล้องกับการกำหนดคุณลักษณะของบัณฑิตปริญญาตรีไทยในกรอบคุณวุฒิแห่งชาติ (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2549) ทั้ง 5 ด้าน คือ (1) ด้านคุณธรรมจริยธรรม ซึ่งประกอบด้วย การเคารพกฎระเบียบ การมีวินัย ตรงต่อเวลา ซื่อสัตย์ รับผิดชอบ เคารพ และรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ฯลฯ (2) ด้านความรู้ ประกอบด้วย การมีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาที่ศึกษา การแสวงหาความรู้และติดตามความก้าวหน้าทางวิชาการ การประยุกต์ใช้ความรู้ มีความรู้ในการสื่อสารภาษาต่างประเทศ ในบริบทต่างๆ ฯลฯ (3) ทักษะทางปัญญา ได้แก่ ทักษะในการวิเคราะห์และแก้ปัญหา การตัดสินใจ ทักษะเฉพาะในวิชาชีพ ฯลฯ (4) ทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ ได้แก่ ความสามารถในการเป็นผู้นำหรือผู้ร่วมทีมที่ดี ประสานกับบุคคลระดับต่างๆ ได้ มีความรับผิดชอบในการพัฒนาเรียนรู้ มีความรับผิดชอบในการพัฒนางาน ฯลฯ และ (5) ทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสารและการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ได้แก่ สามารถวิเคราะห์ปัญหา สามารถใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ สามารถใช้ภาษาไทยและหรือภาษาต่างประเทศสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สำหรับในส่วนที่ 2) วิธีการหรือสื่อที่ใช้ในการพัฒนา และ 3) ช่วงเวลาในการพัฒนา นั้น แนวทางการพัฒนาบัณฑิตจากการวิจัยนี้ได้เสนอให้พัฒนานักศึกษาปริญญาตรีทุกระยะ ตั้งแต่แรกเข้า ระหว่างการศึกษา จนถึงช่วงก่อนสำเร็จการศึกษา ช่วงเริ่มศึกษา ให้พัฒนากลุ่มทักษะพื้นฐานแก่นักศึกษาด้วยวิธีการผลิตชุดวิชาให้เรียน ซึ่งในชุดวิชาอาจจะมีสื่อหลายชนิดประกอบกัน สำหรับความรู้และทักษะอีก 4 กลุ่มที่เหลือ รวมทั้งทักษะอื่นๆ เพิ่มเติม ให้จัดแก่นักศึกษาทั้งช่วงระหว่างศึกษา และช่วงก่อนจบการศึกษา โดยพิจารณาเลือกช่วงเวลาให้เหมาะสมกับประเภทของทักษะ สำหรับวิธีการนั้นหลายวิธี ทั้งใช้สื่อประเภทต่างๆ ใช้แทรกเนื้อหาในวิชาที่มีอยู่แล้ว การจัดกิจกรรมในชมรมนักศึกษาและการอบรม รวมทั้งการอบรมในกิจกรรมประสบการณ์วิชาชีพ ซึ่งผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับหลักการจัดการศึกษาในระบบการศึกษาทางไกลซึ่งกล่าวไว้โดยนักการศึกษาหลายท่าน ได้แก่ วิจิตร ศรีสอ้าน และคณะ (2534) ชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2534) แมคเคนซีและคณะ (Mckenzie and others, 1975), เพอร์รี่ (Perry, 1977), แดเนียลและคณะ (Daniel and other, 1982), คีแกน (Keegan, 1986), โฮล์มเบิร์ก (Holmberg, 1989) อ้างถึงในสุมาลี สังข์ศรี (2549) ว่า เป็นการศึกษาที่ให้ผู้เรียนศึกษาด้วยตนเองจากสื่อประเภทต่างๆ อย่างหลากหลาย เพื่อให้ผู้เรียนได้รับความรู้และประสบการณ์ด้านต่างๆตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตร และการให้ความรู้ด้วย

ระบบการศึกษาทางไกลก็ยังให้ผู้เรียนได้เรียนรู้สิ่งที่เป็นพื้นฐานไปก่อนจนถึงเนื้อหาที่มีความซับซ้อนมากขึ้น เนื้อหาบางประเภทอาจต้องให้การฝึกปฏิบัติเสริมด้วย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ผลการวิจัยพบว่า ผู้ใช้บัณฑิตมีความพึงพอใจในความรู้และทักษะของบัณฑิตใน 5 กลุ่ม คือ 1) ทักษะพื้นฐาน 2) ความสามารถทางวิชาชีพ 3) ทักษะความสามารถส่วนบุคคล 4) ทักษะด้านการจัดระบบองค์กร 5) ความรู้และทักษะเฉพาะด้าน ในระดับมากแทบทั้งหมด แสดงว่าระบบการจัดการศึกษาทางไกลของมหาวิทยาลัยมีประสิทธิภาพ ดังนั้น มหาวิทยาลัยควรที่จะรักษาคุณภาพการจัดการศึกษาเช่นนี้ไว้ และพัฒนาให้ดียิ่งขึ้นต่อไป

2. ผลการวิจัยพบว่า ความรู้และทักษะเกี่ยวกับการสื่อสารภาษาอังกฤษและการเข้าใจภาษาอังกฤษ เป็นเรื่องที่ถูกมองว่าทุกกลุ่มในการวิจัยนี้ มีความความเห็นตรงกันว่า ควรพัฒนาบัณฑิตของ มสธ. ดังนั้น มหาวิทยาลัยควรให้ความสำคัญต่อการพัฒนาภาษาอังกฤษแก่บัณฑิตเป็นพิเศษ เพราะเป็นเครื่องมือที่จำเป็นอย่างหนึ่งสำหรับการปฏิบัติงานในยุคปัจจุบัน

3. การวิจัยนี้ได้เสนอแนวทางการพัฒนาความรู้และทักษะด้านต่างๆ แก่บัณฑิต มสธ. ด้วยวิธีการศึกษาทางไกล ซึ่งความรู้และทักษะเหล่านั้น ล้วนเป็นความรู้และทักษะที่สอดคล้องกับกรอบมาตรฐานคุณวุฒิแห่งชาติ และสอดคล้องกับทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 และยังสอดคล้องกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบัณฑิตในต่างประเทศ มหาวิทยาลัยควรนำแนวทางการพัฒนาความรู้และทักษะด้านต่างๆ ดังกล่าวไปสู่การปฏิบัติ เพื่อที่จะช่วยส่งเสริมให้บัณฑิตของ มสธ. มีความรู้และทักษะที่จำเป็นสำหรับคนในยุคศตวรรษที่ 21 นี้ อย่างครบถ้วน

4. ผลการวิจัยพบว่า ผู้ใช้บัณฑิตส่วนใหญ่ยอมรับในคุณภาพของบัณฑิต มสธ. และให้ความสนใจต่อการสร้างความร่วมมือกับมหาวิทยาลัย และแนวทางความร่วมมือที่เป็นไปได้ ได้แก่ การให้ทุนการศึกษา การพัฒนาหลักสูตรเฉพาะ ซึ่งมหาวิทยาลัยควรดำเนินการประสานงานต่อไป เพื่อสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานผู้ใช้บัณฑิต

5. ผลการวิจัยพบว่าในส่วนของผู้ใช้บัณฑิต บัณฑิตได้สะท้อนถึงสิ่งที่เขาได้รับการปลูกฝังจากมหาวิทยาลัยมากที่สุด ได้แก่ การเรียนรู้ด้วยตนเอง การจัดแบ่งเวลา ความอดทน ความรับผิดชอบ สิ่งเหล่านี้นับเป็นคุณสมบัติที่สำคัญ ซึ่งมหาวิทยาลัยควรจะต้องถือเป็นจุดเด่นของมหาวิทยาลัย และใช้ในการประชาสัมพันธ์การจัดการศึกษาทางไกลของมหาวิทยาลัย

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยต่อไป

- 1, เมื่อมหาวิทยาลัยนำแนวทางการพัฒนาคุณภาพบัณฑิตที่ได้จากการวิจัยนี้ ไปทดลองใช้แล้ว ควรจะมีการประเมินผล เพื่อจะได้นำผลไปพัฒนาแนวทางฯ ต่อไป
2. ควรมีการศึกษาความรู้และทักษะที่จำเป็นในยุคปัจจุบัน สำหรับบัณฑิตกลุ่มสายวิทยาศาสตร์และสายสังคมศาสตร์ เพื่อจะนำมาพัฒนาบัณฑิตแต่ละกลุ่ม ต่อไป
3. ควรศึกษาวิจัยเพื่อหาแนวทางการพัฒนาความรู้และทักษะแต่ละด้านที่จำเป็นสำหรับบัณฑิตอย่างเจาะลึก เช่น แนวทางพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษ แนวทางพัฒนาทักษะการคิดสร้างสรรค์ และนวัตกรรม แนวทางพัฒนาทักษะการแก้ปัญหา แนวทางพัฒนาทักษะการวางแผนและจัดระบบการทำงาน แนวทางพัฒนาทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิต เป็นต้น
4. ควรศึกษาวิจัยถึงคุณภาพของบัณฑิตในระดับบัณฑิตศึกษา (ปริญญาโท เอก) ในด้านความรู้และทักษะ ตามที่ผู้ใช้บัณฑิตคาดหวัง
5. ควรศึกษาคุณลักษณะของบัณฑิตในระดับปริญญาตรี โท เอก ที่สังคมคาดหวังในระยะ 10 ปีข้างหน้า

